

Eeva Lantto

VALTIONEUVOSTON ASETUS JULKISEN HALLINNON TURVALLISUUSVERKKO- TOIMINNASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

1 Johdanto

Julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015, jäljempänä *turvallisuusverkkolaki*) muutoksella (53/2019) säädettiin viranomaisradioverkon (VIRVE:n) sekä viranomaisten aikakriittisen laajakaistaisen matkaviestinnän tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuotannosta turvallisuusverkkolain mukaisina palveluina.

Ehdotetulla valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus tehdä julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1109/2015, jäljempänä *turvallisuusverkkosetus*) mainitusta turvallisuusverkkolain muutoksesta johtuvat muutokset sekä muutamia muita vähäisiä tarkistuksia.

2 Asetuksenantovaltuudet

Turvallisuusverkkolain 7 §:n 4 momentin, 9 §:n 4 momentin ja 11 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä turvallisuusverkon palvelutuottajien tehtävistä, palveluista ja niiden käytöstä sekä niiden tuottamista tukevista menettelytavoista ja tietojärjestelmistä.

Lain 14 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 7, 9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitetuista turvallisuutta, varautumista, valmiutta ja jatkuvuutta koskevista vaatimuksista sekä turvallisuusverkon palvelutuotannon ja käytön ensisijaisuus-, kiireellisyys- ja tärkeysjärjestelyistä sekä turvallisuusverkkotoiminnan ohjauksen ja valvonnan menettelyistä. Säännökset voivat koskea myös turvallisuusverkkotoiminnan järjestelyjä sekä toimintaa koskevia teknisiä vaatimuksia ja menettelytapoja.

Lain 17 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunnan kokoonpanosta ja toimikaudesta sekä tehtävistä.

3 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetut asetuksen muutokset sisältäisivät turvallisuusverkkolakia täsmentäviä säännöksiä turvallisuusverkon uusista tieto- ja viestintäteknisistä palveluista eli viranomaisradioverkon (VIRVE) sekä viranomaisten aikakriittisen laajakaistaisen matkaviestinnän tieto- ja viestintäteknisten palveluista. Nämä muutokset sisältyvät ehdotettuihin 3 §:n muutoksiin – 3 §:ssä säädetään turvallisuusverkon tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottajan tehtävistä ja palveluista.

Mainittuja uusia matkaviestinnän palveluja tuottaa turvallisuusverkkolain 6 §:n ja 8 §:n (muutoksen 53/2019 myötä) nojalla Suomen Erillisverkot Oy tai sen kokonaan

omistama tytäryhtiö turvallisuusverkkolain mukaisina turvallisuusverkon yhteisinä palveluina.

VIRVE-palvelutuotantoon sekä uusiin viranomaisten aikakriittisen laajakaistaisen matkaviestinnän tieto- ja viestintäteknisiin palveluihin sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin muihin turvallisuusverkon palveluihin ja palvelutuotantoon siten kuin turvallisuusverkkoasetuksessa on tarkemmin säädetty.

Varautumista koskevaan asetuksen 8 §:ään ehdotetaan täsmennystä niin, että varautumista koskevat vaatimukset skaalautuisivat – kuten tietoturvallisuutta koskevat vaatimukset asetuksen 9 §:n mukaan - myös palvelukohtaisesti.

Asetuksen 9 §:ää ehdotetaan muutettavaksi asiakirjojen luokittelua koskevien säädösmuutosten takia.

Asetuksen 11 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että palvelutuottajan ei tarvitsisi hyväksyä jostaista turvallisuusverkkoon liittämisen liityntäratkaisua valtiovarainministeriöllä.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunnan tehtäviä koskevaa asetuksen 12 §:ää. Tehtäviä koskevasta luettelosta poistettaisiin sellaisia yksityiskohtaisia asioita, joita ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä neuvottelukunnassa.

4 Yksityiskohtaiset perustelut

4.1 Asetus julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta

Asetuksen 3 §:ssä säädetään tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottajan tehtävistä ja palveluista. Mainittuja palveluja on tähän saakka tuottanut yksinoikeudella Valtion tieto- ja viestintäteknikkakeskus Valtori (jäljempänä ”*Valtori*”), joka tuottaa myös valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja valtion yhteisiä tieto- ja viestintäteknisiä palveluja.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin Valtorin tehtävistä ja palveluista, 3 momentissa säädettäisiin Suomen Erillisverkot Oy:n tai sen kokonaan omistaman tytäryhtiön tuottamista palveluista ja 4 momentissa sellaisista palveluista, joita kumpikin tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottaja voi tuottaa.

Asetuksen 3 §:n 1 momentin luetteloa Valtorin tuottamista palveluista ehdotetaan täsmennettäväksi. Päätelaitepalvelut ja käyttäjätukipalvelut erotettaisiin omiksi kohdiksi. Konesali- ja kapasiteettipalveluja koskeva kohta poistettaisiin ja nämä palvelut sisältyisivät käyttöpalveluihin, joita olisivat mm. palvelunalustapalvelu, tallennustilapalvelu, varmistuspalvelu ja laitepaikkapalvelu. Palveluluetteloon lisättäisiin uutena kohtana tietokanta- ja sovellusalustapalvelut.

Ehdotetulla uudella 3 §:n 3 momentilla tieto- ja viestintäteknisiin palveluihin lisättäisiin Suomen Erillisverkot Oy:n tai sen kokonaan omistaman tytäryhtiön tuottamat tieto- ja viestintätekniset palvelut, joita olisivat:

- 1) päätelaitepalvelut;
- 2) käyttäjätukipalvelut;
- 3) viranomaisradioverkon liittymäpalvelut;
- 4) viranomaisradioverkon viestintätekniset palvelut;
- 5) viranomaisten aikakriittisen laajakaistaisen matkaviestinnän liittymät;
- 6) viranomaisten aikakriittisen laajakaistaisen matkaviestinnän viestintätekniset palvelut;
- 7) 1 – 6 kohdassa mainittuihin palveluihin liittyvät tietoturvallisuuspalvelut;
- 8) 1 – 7 kohdassa mainittuihin palveluihin liittyvät omaisuudenhallintapalvelut.

Kohdat 1 ja 2 koskisivat sekä nykyisiä viranomaisradioverkko VIRVE:n avulla tarjottavia VIRVE-palveluja että uusia laajakaistaisen matkaviestinnän palveluja. Kohdat 3 ja 4 koskisivat VIRVE-liittymää sekä sen välityksellä tarjottavia viestintäteknisiä palveluja. Uusista laajakaistaisen matkaviestinnän palveluista säädettäisiin 5 ja 6 kohdissa. Nämä viimeksimainitut olisivat siis palveluja, joita tuotetaan tulevaisuudessa turvallisuusverkkolain 9 §:n uuden 3 momentin mukaan hyödyntämällä Suomessa toimivan teleyrityksen verkkopalvelua tai matkaviestinverkkoa siten kuin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 29 a luvussa säädetään.

Uusia viestintäteknisiä palveluja olisivat muun muassa aikakriittiset mobiilit viestintäpalvelut ja niiden hallinta. Viestintäteknisiin palveluihin kuuluisivat myös henkilöiden väliset ryhmä- ja yksilömuotoiset puhe-, video- sekä sanomapalvelut. Aikakriittinen viestintä voidaan mahdollistaa myös laitteille, kuten erilaisille sensoreille sekä autonomisille laitteille.

Kohdilla 7 – ja 8 mahdollistettaisiin edellä mainittuihin palveluihin liittyvien tietoturvallisuuspalvelujen ja omaisuudenhallintapalvelujen tarjoaminen.

Turvallisuusverkon palveluilla tarkoitetaan palveluja, joita palvelutuottaja tuottaa käyttäjille. Asetuksen 6 §:n 2 momentin mukaan palvelutuottajalla on velvollisuus laatia ja ylläpitää palveluistaan palveluluettelo, palvelukuvauksia sekä hinnastoa. Palveluihin voi sisältyä sellaisia taustapalveluja, jotka ovat välttämättömiä varsinaisen palvelun tuottamiseksi. Esimerkiksi viranomaisradioverkon palvelujen – eli VIRVE-palvelujen - tarjoaminen edellyttää radioverkkoa, mutta sitä ei tarjottaisi sellaisenaan asiakkaille, joten sitä ei mainittaisi verkkopalveluna asetuksen 2 §:ssä.

Asetuksen 1 momentin 6 kohdassa säädetty mahdollisuus tuottaa käyttäjien ja palvelutuottajien tilannetietoisuutta, johtamista tai viestinnän häiriöttömyyttä ja jatkuvuutta sekä tietoturvallisuudesta huolehtimista tukevia yhteisiä tietojärjestelmäpalveluja siirrettäisiin pykälän viimeiseksi 4 momentiksi, koska mainittuja ns. tilannekuvapalveluja voisivat tuottaa molemmat tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottajat, Valtori sekä Suomen Erillisverkot Oy tai sen tytäryhtiö. Palvelun kuvausta myös muutettaisiin siten, että kyse olisi yleisemmin palveluista eikä yksinomaan tietojärjestelmäpalveluista.

Myös nyt ehdotetut uudet turvallisuusverkon palvelut hyväksyisi käyttöönotettaviksi valtiovarainministeriö siten kuin asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädetään. Hyväksymisen edellytyksenä on, että palvelujen voidaan asetuksen 10 §:n mukaisesti todeta täyttävän 8 ja 9 §:n mukaiset vaatimukset siinä määrin, ettei käyttöönottamisella vaaranneta turvallisuusverkkolain tarkoituksen toteutumista ja on ilmeistä, että vaati-

mukset tulevat täyttymään hyväksymisen yhteydessä määriteltyyn ajankohtaan mennessä

Asetuksen 8 §:n 1 momentin johdantokappaletta ehdotetaan muutettavaksi niin, että varautumista koskevat vaatimukset skaalautuisivat palvelukohtaisesti – kuten tietoturvaluokituksia koskevat vaatimukset asetuksen 9 §:n mukaan. Turvallisuusverkon palveluja koskevien vaatimusten on täyttyvä myös käytettäessä alihankkijaa. Jatkossa olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä sovittamaan yhteen esimerkiksi viranomaisen aikakriittisen laajakaistaisen matkaviestinnän varautumista koskevia vaatimuksia yleistä teletointaa koskevien vaatimusten kanssa, mikäli se on mahdollista korkean varautumisen tai turvallisuuden vaarantumatta. Vaatimusten yhdenmukaistaminen edistäisi osaltaan teleyritysten mahdollisuutta tarjota verkkoaan hyödynnettäväksi turvallisuusverkon palvelutuotannossa.

Asetuksen 9 §:ssä säädettäisiin turvallisuusverkon palveluja koskevista tietoturvaluusvaatimuksista, joita tarkennetaan valtiovarainministeriön turvallisuusverkkolain 14 §:n 4 momentin mukaisella määräyksellä. Turvallisuusverkon palvelujen tulisi olla siten skaalautuvia, että niiden avulla voitaisiin palvelukohtaisesti toteuttaa tietojen suojaamistarvetta ja palvelujen käyttötarkoitusta vastaavat tietoturvaluusvaatimukset. Asetuksen 9 §:ää muutettaisiin, koska valtioneuvoston asetus tietoturvaluudesta valtioneuvoston (681/2010) on kumoutunut. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), jäljempänä ”*tiedonhallintalaki*”, voimaantulon myötä 1.1.2020 asiakirjojen ja niiden käsittelyn tietoturvaluusvelvoitteista sekä turvallisuusluokiteltavista asiakirjoista säädetään tiedonhallintalaissa. Tiedonhallintalain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtioneuvoston (1101/2019) säädetään tiedonhallintalain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen turvallisuusluokittelusta, turvallisuusluokiteltaviin asiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä sekä turvallisuusluokiteltujen asiakirjojen käsittelyä koskevista tietoturvaluusustoimenpiteistä valtioneuvoston viranomaisissa.

Asetuksen 9 §:n viittaukset suojaustasoihin II, III ja IV muutettaisiin viittauksiksi vastaaviin turvallisuusluokituksiin, koska tiedonhallintalain mukaisesti muita kuin turvallisuusluokiteltavia asiakirjoja ei enää luokiteltaisi (suojaustasoihin) ja nimenomaisia tietojenkäsittelyn tietoturvaluutta koskevia lisävaatimuksia asetetaan asetuksessa asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtioneuvoston vain turvallisuusluokittelulle asiakirjoille. Säännöksessä ehdotetaan kuitenkin otettavaksi huomioon myös turvallisuusluokittelemattomien salassa pidettävien asiakirjojen käsittelyvaatimukset.

Asetuksen 11 §:n 1 momentin sääntely koskien turvallisuusverkon palvelujen käyttöön hyväksymistä säilyisi ennallaan. Asetuksen 11 §:n 2 momenttiin sisältyviä käyttäjän tietojärjestelmän tai tieto- ja viestintätekniikan palvelun turvallisuusverkkoon liittämistä koskevia edellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että käyttäjän tietojärjestelmän liittämisen edellytysten lisäksi säädettäisiin käyttäjän liittämisen edellytyksistä. Lisäksi sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että palvelutuottajan ei enää tarvitsisi hankkia liittämiseksi valtiovarainministeriön hyväksyntää, mikäli se pystyisi varmistumaan liittämiseksi asetettujen vaatimusten täyttymisestä. Liittämistä koskevassa 2 momentissa edellytettäisiin myös käyttäjän huolehtivan vaatimustenmukaisuuden täyttymisestä sekä riittävien vaatimustenmukaisuutta koskevien selvitysten antamisesta palvelutuottajalle.

Hyväksymis- ja käyttöönottonenettelyitä on tarkennettu valtiovarainministeriön turvallisuusverkkolain 14 §:n 4 momentin nojalla annetulla määräyksellä, jossa määrätään turvallisuusverkon turvallisuuden vähimmäisvaatimuksista – mukaan lukien verkkoon liittämisen vaatimuksista. Määräyksen mukaan liittäminen on riskiarvion perusteella määräaikaaisesti mahdollista, vaikka kaikki vähimmäisvaatimukset eivät täytyisi kaikilta osin. Mikäli käyttäjä haluaa poiketa määritellyistä tietoturva-vaatimuksista, on tästä tehtävä poikkeamaesitys perusteluineen ja korjaussuunnitelmineen osoitettuna TUVE-palvelutuottajalle. Tietoturva-poikkeamia tulee tarkastella useista eri näkökulmista, kuten kohdistuvatko riskit käyttäjäorganisaation omaan tietoon vai laajemmin TUVE -toimintaan ja kuka kantaa vastuun riskin toteutuessa. Mikäli poikkeamaan liittyvät riskit kohdistuvat selkeästi vain poikkeamaa esittävään käyttäjäorganisaatioon, sen toimintaan ja tietoihin, niin palvelutuottaja voi päättää poikkeamasta. Poikkeamat ovat aina määräaikaaisia, eivät pysyviä.

Valtiovarainministeriä käsittelee asian ja tarvittaessa tekisi päätöksen niissä tapauksissa, joissa palvelutuottaja ei pystyisi varmistumaan liittämistä koskevien vaatimusten täyttymisestä tai sen arvion mukaan liittämällä voi olla haitallinen vaikutus turvallisuusverkon tietoturvallisuudelle (11 § 3 mom).

Asetuksen 12 §:ssä säädetään turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunnan tehtävistä. Tehtäviä koskevasta luettelosta poistettaisiin sellaisia yksityiskohtaisia asioita, joita ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä neuvottelukunnassa. Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluisi ottaa kantaa strategiaan ja kauaskantoisempiin asioihin eikä yksittäisiin esimerkiksi laittilojen käyttöä koskeviin operatiivisuontoisiin päätöksiin. Pykälän 7 kohtaa muutettaisiin vastaamaan 11 §:ään tehtyjä muutoksia.

5 Vaikutukset

Asetuksen vaikutuksia ja taloudellisia vaikutuksia on arvioitu hallituksen esityksessä 226/2016 eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain muuttamisesta. Ehdotetulla asetuksella ei ole hallituksen esityksestä eriäviä vaikutuksia.

6 Asetuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä kuullen Valtoria sekä Suomen Erillisverkot Oy:tä.

Asetus toimitettiin lausunnoille 24.3.-30.4.2020. Lausuntoja saatiin yhteensä XX. Niiden johdosta mm: XX.

Asetusehdotuksen suomen- ja ruotsinkielinen versio on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

7 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan x päivänä kuuta 2020.